

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U003628

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 19-12-2024

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Костенко Олена Валеріївна

2. Olena V. Kostenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Шифр наукової спеціальності: 011

Назва наукової спеціальності: Освітні, педагогічні науки

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Освітні, педагогічні науки

Дата захисту: 07-12-2024

Спеціальність за освітою: 011 Освітні, педагогічні науки

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Сектор науки: Не застосовується

III. Відомості про дисертацію

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 0117624

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.01.21, 14.01.33, 14.01.01

Тема дисертації:

1. Розвиток ідей трудового виховання просвітників XVIII ст. у вітчизняній педагогічній думці 20–30-х років XX ст
2. The Development of the Labor Education Ideas by the Educators of the 18th Century in the National Pedagogical Thought of the 1920s-1930

Реферат:

1. Дослідження являє собою історико-педагогічний аналіз дискурсивних проявів теоретичного осмислення й практичного оформлення ідей трудового виховання у філософсько-педагогічній думці та педагогічних практиках доби Просвітництва у Західній Європі та у вітчизняній педагогічній думці 20–30-х років XX ст. Уперше здійснюється аналіз західноєвропейського філософсько-педагогічного дискурсу XVIII ст. та українського філософсько-педагогічного дискурсу початку – першої третини XX ст. на предмет еволюції ідей

трудового виховання. Вибір часового відрізка та географія дослідження пояснюється особливою теоретичною й практичною виразністю проблематики трудового виховання. Особлива увага приділяється характеристиці суспільних обставин як основі поняттєвих інтерпретацій, а також наченневим метаморфозам, що мали місце з історичною зміною умов. Автор доводить, що ідеї українського гуманістичного та творчого трудового виховання, маючи давнє коріння, починають свій свідомий практичний відлік саме з доби західноєвропейського Просвітництва, чим спростовує існуючу думку про більш пізнє оформлення цих ідей. Для проектування дослідницького дизайну застосовується триангуляція міждисциплінарних методологічних підходів у межах інтерпретативної парадигми, чим робиться внесок до методологічно-методичного апарату історії педагогіки. Комбінація історичного контекстуалізму Кембріджської Школи (Cambridge School) (відповідає історії понять (Begriffsgeschichte) у німецькій науковій традиції) з об'єктивною герменевтикою за У. Оверманом (Ulrich Oevermann) пропонує новий погляд на проблематику дисертації. На підготовчих етапах роботи дослідницький дизайн доповнюється методом якісного контент-аналізу (qualitative content analysis). У зіставленні вибірки текстів покладена логіка Grounded Theory, що відповідає загальній інтерпретативній парадигмі. В результаті до основного корпусу досліджуваних текстів увійшли книги, статті, нариси та інші авторські матеріали мовою оригіналу англійських, французьких, швейцарських та німецьких педагогів-філософів доби Просвітництва (Й. Базедова (J. Basedow), Х. Зальцмана (Ch. Salzmann), Д. Локка (J. Locke), Й. Песталоцці (J. Pestalozzi), Ф. Рохова (F. Rochow), Ж.-Ж. Руссо (J.-J. Rousseau)) та української педагогічної інтелігенції початку – першої третини ХХ ст. (Б. Грінченка, О. Музиченка, С. Русової, Я. Чепіги (Зеленкевича)). Були використані матеріали українських та зарубіжних архівнобібліотечних фондів, включаючи ресурси бібліотеки Магдебурзького університету. Додатковий корпус джерел для аналізу загальносуспільних умов увібрав оригінальні публікації сучасних українських та західноєвропейських учених у галузі освіти й педагогіки (П. Альбрехт (P. Albrecht), П. Бауман (P. Baumann), Л. Березівська, К. Брюгеман (K. Brüggemann), В. Бушанський, Х. Бьодекер (H. Bödeker), В. Бьом (W. Böhm), П. Геєр (P. Geyer), О. Драч, В. Мотуз (V. Motuz), Д. Нойтатц (D. Neutatz), Й. Оверхоф (J. Overhoff), О. Фірес (O. Figes), В. Фонтіус (W. Fontius), Н. Хамерштайн (N. Hammerstein), Й. Хердер (J. Herder), У. Херман (U. Hermann), Х. Шміт (H. Schmitt), Б. Штольберг-Рілінгер (B. Stollberg-Rilinger) та ін.). У результаті були проаналізовані та поєднані різні наукові перспективи – західноєвропейська та українська, – що збагатили існуюче наукове знання з проблематики походження та розвитку ідей трудового виховання. Особливістю роботи є те, що поняттєвий апарат не виводиться дедуктивно з сучасного науково-педагогічного дискурсу, а формується індуктивно-абдуктивно, наповнюючись смислами в процесі аналізу текстів. Тобто встановлення оригінальної поняттєвої палітри значень трудового виховання в освітньому процесі та пошук спроб її дискурсивної концептуалізації є результатом цього дослідження. До наукового обігу вперше вводяться поняття «Світловці» та «Вушівці» для позначення української інтелігенції – апологетів національної ідеї трудового виховання – кінця ХІХ – першої третини ХХ ст. Автор уперше виділяє педагогічноформуєчі принципи, що віддзеркалюють місце праці в освітньому процесі доби Просвітництва, та аналізує розвиток цих ідей у вітчизняних реаліях першої третини ХХ ст., звертаючись до характеристики передумов їх наукового обґрунтування, починаючи з кінця ХІХ ст. Подальшого розвитку набуває науково-педагогічне знання про вітчизняне антропоцентричне, альтруїстичне, розвиваюче та творче трудове виховання (навчання), його ідейні витoki, а також про загальносуспільні умови розвитку філософсько-педагогічної думки доби Просвітництва та української педагогічної думки кінця ХІХ – першої третини ХХ ст. Автор доводить, що національна концепція трудового виховання, перейнявши та адаптувавши ідеї просвітників, у ході зміни загальносуспільного антуражу впродовж 20–30-х років ХХ ст. втрачає свою суто гуманістичну направленість та наповнюється іншими смислами, перш за все утилітарно-колективними.

2. The study presents a historical-pedagogical scientific analysis of discursive manifestations of theoretical understanding and practical design of labour education in the philosophical and pedagogical thought and pedagogical practices of the Age of Enlightenment in Western Europe and in the Ukrainian pedagogical thought of the 1920s and 1930s of the 20th century. This study represents the first analysis of the Western European philosophical and pedagogical discourse of the 18th century, as well as the Eastern European philosophical and

pedagogical discourse at the beginning of the 20th century. It focuses on the evolution of labour education ideas and pays particular attention to the characteristics of social conditions as the basis of conceptual interpretations, as well as to the metamorphoses of meaning that occurred with the historical change of conditions. The author demonstrates that the concepts of Ukrainian humanistic and creative labour education have their roots in antiquity, tracing their lineage back to the Enlightenment era in Western Europe. This challenges the prevailing view that these concepts emerged later. The triangulation of interdisciplinary methodological approaches within the interpretive paradigm is employed in the design of the research methodology, thereby contributing to the methodological apparatus of the history of pedagogy. The combination of the historical contextualism of the Cambridge School (corresponding to the history of concepts in the German scientific tradition) with the objective hermeneutics of Ulrich Oevermann provides a novel perspective on the issues addressed in the dissertation. In the initial stages of the research, the design is enhanced by the incorporation of a qualitative content analysis method. The logic of Grounded Theory is employed in the comparison of a sample of texts. Consequently, the primary corpus of analysed texts comprised books, articles, essays and other materials written in the original languages of English, French, Swiss and German. These texts were authored by pedagogues-philosophers of the Enlightenment period, including J. Basedow, H. Salzmann, D. Locke, J. Pestalozzi, F. Rochow and J.-J. Rousseau. Additionally, the corpus included works by prominent figures of the Ukrainian pedagogical intelligentsia at the beginning of the 20th century, such as B. Grinchenko, O. Muzychenko, S. Rusova and Ya. Chepiga (Zelenkevicha) The research drew upon a range of materials from Ukrainian and foreign archival and library collections, in addition to online resources from the Magdeburg University library. In addition, a further corpus of sources was consulted for the purpose of analysing general social conditions. These included original publications by contemporary Ukrainian and Western European scientists in the field of education and pedagogy (P. Albrecht, P. Baumann, L. Berezivska, K. Brüggemann, V. The following scholars were also consulted: Bushanskyi, H. Bödeker, W. Böhm, P. Geyer, O. Drach, V. Motuz, D. Neutatz (D. Neutatz), J. Overhoff, O. Figes, W. Fontius, N. Hammerstein, J. Herder, U. Hermann (U. Hermann), H. Schmitt (H. Schmitt), B. Stollberg-Rilinger (B. Stollberg-Rilinger), and others. Consequently, a synthesis of Western European and Ukrainian scientific perspectives was achieved, thereby enhancing the existing body of knowledge on the genesis and evolution of labour education concepts. The distinctive feature of this work is that the conceptual apparatus is not derived deductively from the modern scientific and pedagogical discourse. Instead, it is formed inductively-abductively, with meanings being added during the process of text analysis. In other words, this study has resulted in the establishment of an original conceptual palette of meanings pertaining to labour education within the educational process, as well as the search for attempts at its discursive conceptualisation. This study introduces two new concepts into the scientific discourse: "Svitlovtsi" and "Vushivtsi." These concepts refer to the Ukrainian intelligentsia, who were apologists of the national idea of labour education, from the end of the 19th to the first third of the 20th century. In this study, the author identifies and examines pedagogical and formative principles that reflect the role of work in the educational process during the Age of Enlightenment. Additionally, the author analyses the evolution of these ideas in the domestic context of the 1920s and 1930s, considering the conditions that led to their scientific justification, beginning in the late 19th century.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Зеленська Л. Д., Костенко О. В. Концепт праці Софії Русової та шляхи його реалізації у системі «дошкільна установа – діяльна школа». Педагогічні науки. 2021. № 78. С. 152–159.
- Зеленська Л. Д., Костенко О. В. Підходи до формування в дітей дошкільного віку трудових навичок і уявлень про професії: історико-педагогічний аспект. Інноваційна педагогіка. 2021. № 41. С. 18–23.
- Костенко О. В. Доробок німецьких філантропів XVIII ст. у українському та німецькому науково-педагогічному дискурсі початку XXI ст.: Порівняльний аналіз. Інноваційна педагогіка. 2022. № 48, т. 2. С. 14–17.
- Костенко О. В. Методологія КвентінаСкіннера та її потенціал для українських історико-педагогічних досліджень. Інноваційна педагогіка. 2022. № 51. С. 26–29.
- Kostenko O. V. Behavioral patterns, including interpretations of labor, and their transmission through the pedagogy of reading. Akademichni studii. 2022. С. 189–199.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Зеленська Людмила Дмитрівна

2. Liudmyla D. Zelenska

Кваліфікація: д. пед. н., професор, 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3324-5173

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Філоненко Оксана Володимирівна

2. Oksana V. Filonenko

Кваліфікація: д. пед. н., доц., 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4453-9887

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Код за ЄДРПОУ: 02125415

Місцезнаходження: вул. Шевченка, буд. 1, Кропивницький, Кропивницький р-н., 25006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гнізділова Олена Анатоліївна

2. Olena A. Hnizdilova

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7706-2427

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Код за ЄДРПОУ: 31035253

Місцезнаходження: вул. Остроградського, буд. 2, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Смолянук Наталя Миколаївна

2. Natalia M. Smolianiuk

Кваліфікація: к. пед. н., доц., 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3524-581X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лупаренко Світлана Євгенівна

2. Svitlana Y. Luparenko

Кваліфікація: д. пед. н., професор, 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3111-5340

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Башкір Ольга Іванівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Башкір Ольга Іванівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Новолокін Антон Володимирович

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна